

Innowacyjny proces ELTO produkcji „zielonej” energii elektrycznej z nadmiarowego ciepła procesowego lub odpadowego

Wiele przedsiębiorstw nie ma możliwości technicznych pełnego wykorzystania strumieni ciepła, jakie niosą ze sobą spaliny, czy też woda z obiegów chłodzących. W efekcie znaczne ilości energii są bezproduktywnie oddawane do atmosfery. Najwyższy czas to zmienić.

Efektywność energetyczna, a nawet eko-efektywność staje się coraz ważniejszym elementem strategii rozwojowej nowoczesnych przedsiębiorstw komunalnych. Nie wszyscy zdają sobie sprawę, że polska gospodarka komunalna zużywa nie mało, bo aż 15 % zapotrzebowania krajowego na energię, z czego usługi wodno-kanalizacyjne to 20 do 50% zapotrzebowania całego sektora [1]. Uzdatnienie 1 m³ wody wiąże się ze zużyciem średnio 0,73 kWh energii, zaś w przypadku oczyszczania ścieków wartość ta wynosi 0,86 kWh/m³. Jeżeli zestawić te wielkości z niebagatelnym potencjałem, jaki niesie ze sobą zawarta w ściekach frakcja organiczna, a jest to 1,4 do 2,8 kWh/m³, łatwo zauważyć jak wiele można zyskać dzięki właściwemu wykorzystaniu wszystkich strumieni energii i optymalizacji energetycznej procesów technologicznych wewnątrz przedsiębiorstwa.

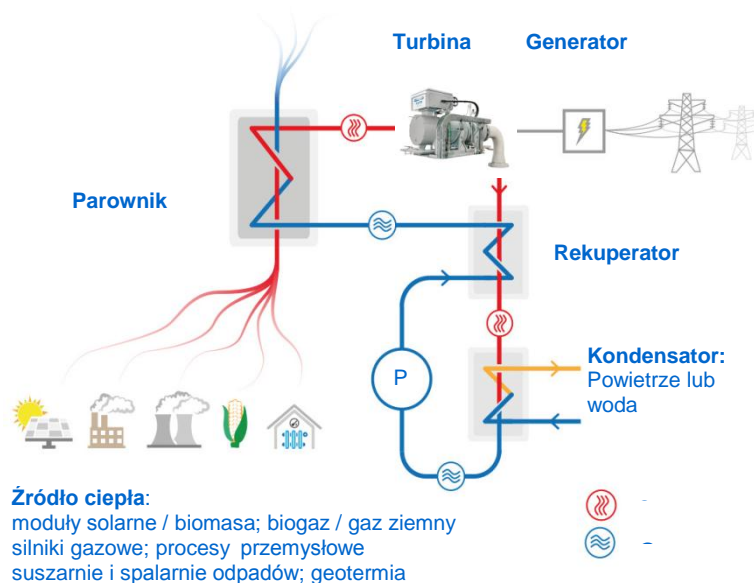
Jest jeszcze jeden powód, dla którego przedsiębiorstwa komunalne winny dążyć do jak najdalej idącej samowystarczalności energetycznej. Według raportów firm analitycznych łączna cena wody i ścieków w Polsce należy do najwyższych w Europie i zbliża się niebezpiecznie do progu społecznej akceptowalności [2]. Przeciętny Polak płaci za wodę i ścieki więcej niż za energię elektryczną i gaz razem wzięte. Przyczyny tak znaczącego wzrostu cen, jak i ogromnego zróżnicowania opłat na terenie kraju (dochodzącego nawet do 1300%) należy upatrywać, co oczywiste, w ogromnych inwestycjach w sektorze wodno-ściekowym, jakie miały miejsce w tej branży w ostatnich latach. Inwestować trzeba, bo inwestowanie z jednej strony wymuszają zobowiązania Polski zapisane w traktacie akcesyjnym, z drugiej zaś strony ułatwiają je przyznawane na ten cel fundusze strukturalne. Dla każdego przedsiębiorstwa komunalnego bezspornie najważniejsze jest wywiązywanie się z nadrzędnego obowiązku dostarczania odbiorcom dobrej jakości wody oraz zagwarantowania właściwego i zgodnego z obowiązującym prawem oczyszczania ścieków i postępowania z odpadami. Coraz większe znaczenie mają jednak koszty, w tym energochłonność nowo wdrażanych technologii.

- **Co to jest ELTO**

ELTO - to innowacyjna instalacja procesowa (Energy of Low Temperature Organic Rankine Cycle), która pozwala na przekształcenie do tej pory niewykorzystanej energii cieplnej mediów niskotemperaturowych w energię elektryczną. Nadmiarowe ciepło procesowe lub tzw. ciepło odpadowe w postaci gorącej wody obiegowej, bądź spalin z agregatów prądotwórczych, suszarni termicznych, czy też spalarni osadów, może stać się dzięki tej technologii ekologicznym źródłem prądu elektrycznego. W całym procesie nie zużywa się żadnych wspomagających paliw konwencjonalnych i tym samym wytworzona energia elektryczna jest w całości zieloną energią zero-emisyjną.

Instalacja ELTO jest oparta na termodynamicznym procesie ORC (Organic Rankine Cycle), który tym się różni od tradycyjnej turbiny parowej, że w obiegu między parownikiem, turbiną prądotwórczą i kondensatorem krąży zamiast wody specjalne organiczne medium robocze. W przypadku ELTO jest to substancja niepalna i nietoksyczna, a zatem całkowicie bezpieczna dla środowiska, posiadająca szczególną własność przechodzenia w stan parowy już w relatywnie niskich temperaturach (od 55°C).

Rysunek 1 Schemat blokowy instalacji ELTO

- **ELTO a dotychczasowe systemy ORC**

Termodynamiczne podstawy procesu ORC są znane już od kilkudziesięciu lat. Budowane na ich podstawie pierwsze agregaty ORC powstały w latach 60-tych ubiegłego wieku z przeznaczeniem do odzysku i zamiany na energię elektryczną ciepła spalin z kotłów opalanych biomasą, spalarni odpadów, energii wód geotermalnych, itd. Wszystkie te urządzenia potrzebowały źródła ciepła o temperaturze wyższej niż 100 °C, a akceptowalne sprawności uzyskiwały właściwie wtedy, gdy parownik zasilany był gorącymi spalinami.

Z uwagi na problemy z trwałością czynnika organicznego (jednym z pierwszych stosowanych w obiegach ORC mediów był amoniak) nie można było go wprowadzać bezpośrednio do parownika i konieczne było stosowanie pośredniego obiegu termalnego. Dodatkowy obieg pośredni to nieuniknione straty energetyczne, większe gabaryty urządzeń i szereg problemów eksploatacyjnych. Dlatego też wszystkie do tej pory oddane do użytku i produkowane instalacje ORC to duże jednostki o mocy powyżej 600 kW (zasadniczo 1 – 1,2 MW), stosowane głównie w energetyce, gdzie występują duże strumienie niezagospodarowanego ciepła.

Instalacje ELTO wyróżnia kompaktowa budowa i w porównaniu z innymi modułami ORC dużo mniejsze wymiary gabarytowe. Standardowo są dostarczane w zabudowie kontenerowej w formule Plug&Play. Alternatywnie ich poszczególne elementy (parownik, turbina, kondensator, pompa obiegowa, itd.) mogą być rozlokowane oddzielnie w już istniejących obiektach, odpowiednio do warunków lokalnych. Elastyczność i szerokie możliwości wykorzystania posiadanych pomieszczeń bez konieczności projektowania i budowy nowych obiektów kubaturowych to duża zaleta systemów ELTO.

Do zasilania jednostek ELTO wystarcza ciepło (np. obiegowa woda chłodząca z agregatów CHP) o temperaturze powyżej 70°C i o ile temperatura źródła ciepła nie przekracza 400°C nie wymagają obiegów pośrednich. Olej termalny jest stosowany dopiero w tych przypadkach, gdy temperatura spalin, z których odbierane jest ciepło przekracza 400°C.

Kolejnym innowacyjnym rozwiązaniem ELTO jest turbina wyposażona w kierownice o regulowanym kącie nachylenia, co pozwala uzyskiwać optymalne sprawności nawet przy zmiennym strumieniu ciepła. To ważna dla użytkowników zaleta.

Zastosowane w ELTO rozwiązania pozwalają budować jednostki ORC o mocy elektrycznej w zakresie od 15 kW do 500 kW el., a to z kolei znacząco poszerza możliwości ich zastosowania. Dla przykładu do zasilania jednostki ELTO wystarczy ciepło generowane przez kogeneracyjny silnik gazowy o mocy elektrycznej 200 kW. Do tej pory produkty rynkowe nie dawały takich możliwości. Tym sposobem rozbudowując posiadane systemy CHP o kolejny stopień (ELTO) można istotnie zmienić proporcje wytwarzanej w kogeneracji energii elektrycznej do ciepłej, na korzyść tej pierwszej. Energia elektryczna może być wykorzystywana na potrzeby własne przedsiębiorstwa lub sprzedawana do sieci, natomiast ciepło odbierane w kondensatorze organicznego medium obiegowego nadaje się do zasilania systemów centralnego ogrzewania.

Rysunek 2 Budowa jednostki ELTO

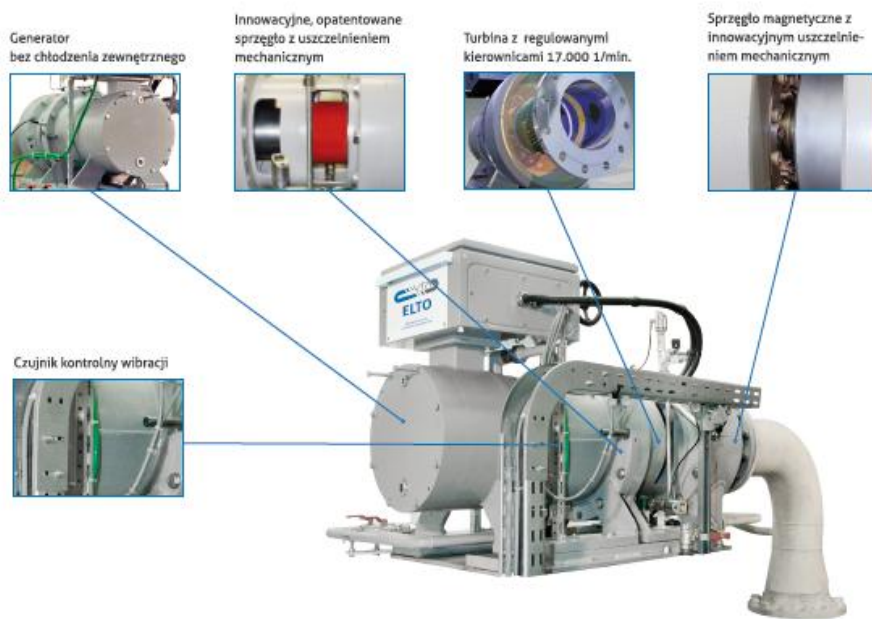

Tabela 1 ELTO – parametry techniczne

Źródło ciepła	Gazy spalinowe	Gorąca woda
Wielkość dostępnych instalacji ELTO	15 kW do 500 kW	
Moc cieplna parownika	ok. 300 kW ..... 5.000 kW	
Temperatura na wlocie do parownika	100°C - 400°C	75°C - 900°C
Temperatura pary medium roboczego	75 °C ..... 160°C	
Ciśnienie pary medium roboczego	3 ..... 21 bar	
Moc elektryczna netto	15 kW do 500 kW	
Sprawność elektryczna turbiny	do 20 % brutto	

Zastosowanie systemów ELTO

Procesy przemysłowe
Para reszkowa, ciepło odpadowe, spaliny

Agregaty kogeneracyjne (silniki/turbiny)
Biogaz rolniczy, gaz składowiskowy, gaz ziemny

Oczyszczalnie ścieków
Ciepło odpadowe, agregaty kogeneracyjne

Spalanie
Biomasa, odpady komunalne, osady ściekowe